

VYCHÁZKA PO TRAFOSTANICÍCH

<https://www.facebook.com/muzeumuo/posts/2922065354542208>

Cíl výletu je možná trochu netradiční... Provedeme vás po VĚŽOVÝCH TRANSFORMAČNÍCH STANICÍCH! Že ty nízké věže, ze kterých vedou dráty vypadají na první pohled nudně? Že tak vypadají i na DRUHÝ POHLED? Tak počkejte, až zjistíte, jak fungovaly, co jim utvářelo podobu a že jsou téměř STOLETÉ!

Než vyrazíme, připomeňme si, že není všechno TRAFOSTANICE, co se jako trafostanice TVÁŘÍ:

https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=147859586741923&id=107925777401971&_tn_=-R

Proč vlastně TRAFOSTANICE vznikaly? Lidé v období I. republiky chtěli svítit a ohánět stroje elektrinou. JENŽE! Tolik elektřiny už lokální malé elektrárny a mlýny vyrábět nezvládly a přenos stejnosměrného proudu 110 nebo 220 V, který se k svícení využíval, nebyl na více, než několik set metrů možný. Řešením se stal proud STŘÍDAVÝ.

Klíčovým pro elektrifikaci naší oblasti se tak stal rok 1922, kdy vznikl VÝCHODOČESKÝ ELEKTRÁRENSKÝ SVAZ a došlo ke schválení plánu přenosu střídavého proudu na velké vzdálenosti.

ZÁKLADNÍ FAKTA ZNÁME, MŮŽEME VYRAZIT!

1/ VĚŽOVÁ TRANSFORMAČNÍ STANICE V HYLVÁTECH (Pivovarská ulice)

Najdeme ji poblíž lávky přes Třebovku v ulice Vrbové.

Podoba věžových transformačních stanic není náhodná. Jejich VĚŽOVITÝ tvar zajišťuje KOMÍNOVÝ EFEKT. Ten je nutný pro chlazení transformátoru. Ve spodní části věže se nachází NASÁVACÍ OTVOR a těsně pod korunní římsou pak OTVOR VÝDECHOVÝ s parapetem na cihlových krakorcích (nosný prvek). Naším předkům záleželo i na celkovém architektonickém vzhledu. Vznikl tak nezaměnitelný objekt s typickým plošným členěním fasády římsami a lesenovými pásy z režného zdiva, plechovými dveřmi a stanovou střechou ve vrcholu zakončenou měděnou makovicí.

Popojedeme směrem na Dlouhou Třebovou.

2/ VĚŽOVÁ TRANSFORMAČNÍ STANICE V HYLVÁTECH (Třebovská ulice)

Stojí u autoservisu SDS.

Už víme, že střídavý proud lze přenášet na velké vzdálenosti, ale JAK JE TO MOŽNÉ? Netočivý elektrický stroj zvaný TRANSFORMÁTOR provede změnu na vysoké napětí, čímž se sníží proud. Při přenosu elektrické energie dochází ve vodičích díky jejich elektrickému odporu ke ztrátám napětí, ale ne proudu. V místě, kam je elektrický proud přenesen, se provede transformace zpět na napětí využitelné v hospodářstvích a domácnostech, tedy na třífázový proud 380 V (z 3 x 220 V vznikne výsledných 380 V díky tomu, že každá fáze je posunuta o 120°).

Přesuneme se do Dlouhé Třebové.

3/ VĚŽOVÁ TRANSFORMAČNÍ STANICE V DLOUHÉ TŘEBOVÉ

Východočeský elektrárenský svaz Pardubice budoval věžové trafostanice podle typového projektu. Proto se jejich PODOBA OPAKUJE nejen v Dlouhé Třebové, ale v drtivé většině vsí a měst nynějšího Pardubického kraje.

V roce 1931 jich VČES provozoval 326 a drtivá většina z nich má tuto věžovou podobu.

Po cyklostezce se přesuneme do českotřebovské části Lhotka.

4/ VĚŽOVÁ TRANSFORMAČNÍ STANICE NA LHOTCE

V blízkosti pneuservisu stojí další z objektů, tentokrát i s dochovanou datací, která prozrazuje rok postavení 1930.

Napadlo Vás, že přenos elektrického proudu až někde z Pardubic byl přece jen moc daleko při napětí „pouhých“ 6 kV i v dobách I. republiky? Přesně tak, proto VČES Pardubice vybudoval také DÁLKOVÝ PŘENOS s dvěma velkými transformovny – ve Vysokém Mýtě a České Třebové – kam proud putoval o napětí 30 kV. K „našim“ věžovým transformačním stanicím se pak již snížil na 6 kV.

Pokračujeme do parku Javorka.

5/ VĚŽOVÁ TRANSFORMAČNÍ STANICE V ČESKOTŘEBOVSKÉM PARKU JAVORKA

Typovou věžovou trafostanici vyzdobil v roce 1926 štukatér, sochař a vynálezce FRANTIŠEK FORMÁNEK podle vlastního návrhu. V Pardubickém kraji jde o ojedinělý případ takové výzdoby trafostanice. V Č. Třebové se nachází ještě druhý podobný, ale před několika lety při úpravě trafostanice na prodejnu zmrzliny projektant štukovou výzdobu odstranil a nahradil ji hladkými omítkovými plochami – holt, pokrok nezastavíme.

Komu nevádí vyšlápnutí Zachařova kopce, nemusí se do Ústí nad Orlicí vracet nejkratší cestou, ale může si zajet ještě do Přívratu a Řetové.

6/ VĚŽOVÁ TRAFOSTANICE V PŘÍVRATU

Také tento objekt vznikl podle typového projektu VČES, což prozrazují jak jeho proporce a rozměry, tak i tvar střechy a větrací otvory. Jde však již o mladší objekt pocházející z doby krátce po II. světové válce, což se projevuje na první pohled patrným zjednodušením fasády s prostou hladkou omítkou bez dalšího členění. Dvoukřídlé plechové dveře získal až při pozdějších opravách.

Jak získával VČES elektrický proud? Dodávala jej parní elektrárna v Pardubicích, disponující výkonem až 25 MW. V menší míře se podílely vodní elektrárny ve mlýnech v Dašicích a Platenicích společným výkonem cca 224 kW. Od roku 1928 svým proudem síť posilovala také vodní elektrárna v Přelouči, která dodávala necelé 2 MW.

7/ VĚŽOVÁ TRANSFORMAČNÍ STANICE V ŘETOVÉ

Řetovskou transformovnu můžeme označit za sestru té přívratké. Také vznikla podle typového projektu a opět má pouze prostou hladkou fasádu bez členění. Pochází z roku 1947 a ke zprovoznění řetovské elektrické sítě došlo v listopadu téhož roku. Tedy prakticky čtvrt století od založení VČES, ale objektivně je třeba říct, že jednání probíhala už od roku 1932 a svou roli sehrály jak administrativní průtahy, tak II. světová válka.

Na samotný závěr ještě zajímavost k nejmladší věžové transformační stanici. Té si pozorný cyklista všimne v Perné u pily. Přestože vypadá z dálky stejně, jako ostatní typové objekty, na obvyklé zdobné členění fasády tehdejší investor již rezignoval. Jak napovídá datace nad vstupem, k jejímu vybudování došlo až v roce 1950.

